

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมาตรา 24 เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคลให้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และมีคุณธรรม และมาตรา 28 มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้สมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถช่วยตนเอง มีทักษะและวิจรรณญาณในการตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด รวมทั้งในมาตรา 66 ระบุว่าผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542, 2547)

การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Nimon, 2002) และเป็นเงื่อนไขหลักของสังคมในยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (ไพฑูริย์ สีนลาวัณย์, 2548) ซึ่งได้ทวีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นกับคนทุกกลุ่มอายุและทุกอาชีพ การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาทุกระดับ และเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น (Lau, 2004; สมาน ลอยฟ้า, 2545) และ Stueart (1990) ได้กล่าวว่า การรู้เท่าทันสารสนเทศเป็นสิ่งมีค่าและเป็นตัววัดประสิทธิภาพของคนในประเทศ นอกจากนี้การ เป็นผู้รู้เท่าทันสารสนเทศยังทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นผู้ที่คิดอย่างมีวิจรรณญาณ และเป็นนักแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพ (Goff, 1998) ดังนั้นการพัฒนารู้อู่เท่าทันสารสนเทศให้เกิดขึ้นกับประชาชนทุกอาชีพ ในทุกระดับการศึกษาจึงเป็นสิ่งจำเป็น (Lau, 2004) ในต่างประเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับ แนวทางการส่งเสริม การรู้เท่าทันสารสนเทศหลากหลายรูปแบบ แต่ยังไม่พบ แนวทางการส่งเสริม การรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับผู้เรียนระดับบัณฑิตศึกษาที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

จากการสำรวจข้อมูลของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ชั้นปีที่ 1 จำนวน 24 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2555 พบว่า มีนักศึกษาเพียงร้อยละ 12.50 เท่านั้นที่เคยเรียนวิชาการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุดในระดับปริญญาตรี อย่างไรก็ตามนักศึกษามากกว่าครึ่งเคยเรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุดในระดับปริญญาตรี เนื่องจากส่วนใหญ่ต้องค้นสารสนเทศเพื่อทำรายงานจากอินเทอร์เน็ต และมากกว่าครึ่งพบว่า ปัญหาที่ค้นสารสนเทศไม่พบเนื่องจากส่วนใหญ่ใช้คำค้นไม่ตรงกับเรื่องที่ต้องการค้น รองลงมาคือมีระยะเวลาในการค้นหาข้อมูลน้อย (ร้อยละ 62.50 และ 54.17) ตามลำดับ ทั้งนี้ นักศึกษาทุกคนมี

ความเห็นว่าการค้นคว้ามีความจำเป็นต่อการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ควรมีวิชาการศึกษาค้นคว้าสารสนเทศและการอ้างอิงในระดับบัณฑิตศึกษา และควรมีการบูรณาการทักษะการค้นในทุกรายวิชา สอดคล้องกับ Laverty (2012) ที่กล่าวว่า การพัฒนานักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาควรมีวิชาการรู้เท่าทันสารสนเทศบรรจุอยู่ในหลักสูตรอย่างเป็นทางการ เพื่อให้ศึกษามีทักษะทางวิชาการที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา

นอกจากนี้พบงานวิจัย ระดับบัณฑิตศึกษา พบว่า ผู้เรียนระดับ บัณฑิตศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศในระดับปานกลาง (สมฤดี หัตถาพงษ์, 2547; วุฒิพงษ์ บุญโสม, 2542) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศไม่สูงมากนัก ประกอบกับการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบัน มากกว่าครึ่งเน้นการสอนเนื้อหา มากกว่าปฏิบัติ (สัจจารีย์ ศิริชัย, 2552) และเป็นที่น่าสังเกตว่างานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาในระดับบัณฑิตศึกษา ยังมีค่อนข้างน้อย ทั้งที่เป็นการศึกษาต่อในระดับที่สูงซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีความทักษะและความเชี่ยวชาญในการศึกษาค้นคว้าค่อนข้างมากเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังพบว่าประสบการณ์ในการเรียนวิชาการใช้ห้องสมุด ประสบการณ์การใช้อินเทอร์เน็ต ประสบการณ์การอ่าน ฐานปี อาชีพ เพศ และสถาบัน เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศในระดับบัณฑิตศึกษา (ธิดาพร นามสุข, 2534; น้อย คันชังทอง, 2538; Moore, 2001) รวมถึงสถานที่หรือช่องทางให้นักศึกษาเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างสะดวก , เครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อความต้องการของนักศึกษา (สัจจารีย์ ศิริชัย , 2552) ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งที่จะศึกษารู้อู่เท่าทันสารสนเทศ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศ และแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสม และเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาระดับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย
2. ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาในประเทศไทย
3. ศึกษา แนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับ บัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ประชากรคือ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาชั้นปีที่ 1 ของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทยภาคเรียนที่ 2/2557 เท่านั้น

3.2 เนื้อหาคือ ทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศสำหรับการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Librarian, 2001) ตามมาตรฐาน 5 ด้าน ได้แก่ ทักษะการกำหนดชนิดและขอบเขตของสารสนเทศ ทักษะการเข้าถึงสารสนเทศ ทักษะการประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศและบูรณาการสารสนเทศได้ ทักษะการใช้สารสนเทศ และทักษะการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม

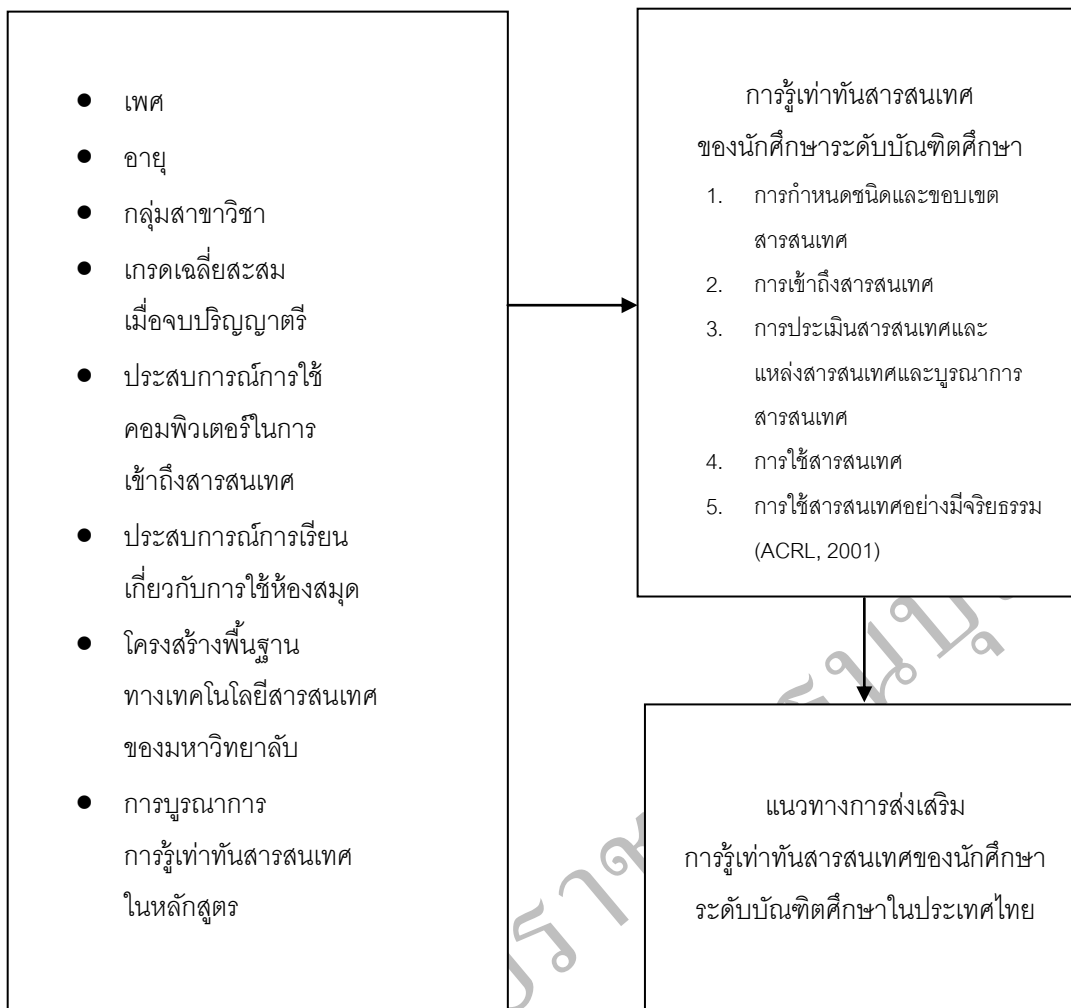
3.3 ระยะเวลาคือ การเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 2/2557 ระหว่างวันที่ 7 มกราคม ถึงวันที่ 30 มกราคม 2558

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการวิเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ กลุ่มสาขาวิชา เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบปริญญาตรี ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงสารสนเทศ และประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับ การใช้ห้องสมุดของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย และการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศในหลักสูตร

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา ในประเทศไทย ได้แก่ ด้านการกำหนดชนิดและขอบเขตสารสนเทศ ด้านการเข้าถึงสารสนเทศ ด้านการประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศและบูรณาการสารสนเทศ ด้านการใช้สารสนเทศ และ ด้านการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม (Association of College and Research Librarian, 2001) และแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบระดับการรู้เท่าทันสารสนเทศ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา และได้ทราบแนวทางการส่งเสริมการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสม และเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) หมายถึง ชุดทักษะความสามารถของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา 5 ด้าน ตามมาตรฐานของสมาคมห้องสมุดวิทยาลัยและวิจัยแห่งสหรัฐอเมริกา (Association of College and Research Librarian, 2001) ได้แก่ มาตรฐานที่ 1 ด้านการกำหนดชนิดและขอบเขตสารสนเทศ มาตรฐานที่ 2 ด้านการเข้าถึงสารสนเทศ มาตรฐานที่ 3 ด้านการประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศและบูรณาการสารสนเทศ มาตรฐานที่ 4 ด้านการใช้สารสนเทศ และมาตรฐานที่ 5 ด้านการใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรม

ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้เท่าทันสารสนเทศของนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ได้แก่ เพศ อายุ กลุ่มสาขาวิชา เกรดเฉลี่ยสะสมเมื่อจบปริญญาตรี ประสบการณ์ในการใช้คอมพิวเตอร์ในการเข้าถึงสารสนเทศ ประสบการณ์การเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ห้องสมุด โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และการบูรณาการการรู้เท่าทันสารสนเทศในหลักสูตร ที่ทำให้นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษามีทักษะการรู้เท่าทันสารสนเทศได้

นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาใน ระดับ บัณฑิตศึกษา ชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนที่ 2/2557 ของมหาวิทยาลัยของรัฐในประเทศไทย

7. ผลการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมาย

1. ตีพิมพ์ในบทความวารสารวิชาการ
2. นำเสนอผลงานวิจัยในการประชุมสัมมนาในระดับชาติหรือนานาชาติ